

**महाराष्ट्र शासन,**

**वित्त विभाग,**

शासन निर्णय क्रमांक: गवियो-१०.०८/प्र.क्र.३१/२००८/शासन हमी

मंत्रालय, मुंबई-४०००३२.

दिनांक: ३० सप्टेंबर २००८

- संदर्भ:- (१) शासन निर्णय, वित्त विभाग, क्रमांक: डीओआय-२०८१/४७०१/एडीएम-५, दि. २६ एप्रिल, १९८२  
(२) शासन परिपत्रक, वित्त विभाग, क्रमांक: गवियो - ११८३/प्र.क्र.६६/८४/प्रशा-५, दि. २८ फेब्रुवारी, १९८६  
(३) शासन निर्णय, वित्त विभाग, क्रमांक: गवियो - ११८५/प्र.क्र.३५२/८५/प्रशा-५, दि. ७ मे, १९८६  
(४) शासन निर्णय, वित्त विभाग, क्रमांक: गवियो - १०९२/प्र.क्र.२/९२/लेपवि, दि. २७ मे, १९९२

**प्रस्तावना**

महाराष्ट्र राज्य शासकीय कर्मचारी गट विमा योजना, १९८२ ही सर्व राज्य शासकीय कर्मचाऱ्यांना मे १९८२ पासून सक्तीने लागू करण्यात आलेली आहे. ही योजना स्वयंपूर्ण व स्वयंपूर्ण असून कर्मचाऱ्यांना किंवा त्यांच्या वारसांना / कुटुंबियांना अनुज्ञेय असलेल्या विमा निधी / बचत निधी मधील रक्कम प्रदान करण्याबाबतच्या तरतुदी योजनेच्या परिच्छेद ११.१ ते ११.९ मध्ये दिलेल्या आहेत. असे असूनही राज्य शासनाच्या विविध विभागातून / कार्यालयातून सेवानिवृत्त होणाऱ्या कर्मचाऱ्यांना, सेवा संपुष्टात आलेल्या कर्मचाऱ्यांना अथवा सेवेत असताना अकाली निधन झालेल्या कर्मचाऱ्यांच्या वारसांना / कुटुंबियांना गट विमा योजनेतील प्रदेय रकमा मंजूर करण्याबाबतचे आदेश काढण्यास तसेच मंजूरितर प्रदेय रकमा देण्यात काही प्रकरणी बराच कालावधी होत असल्याचे आढळून आले आहे. या अनुषंगाने काही प्रकरणी संबंधित कर्मचारी अथवा कर्मचाऱ्यांच्या वारसांनी मा. लोक आयुक्तांकडे तक्रार केली होती. मा. लोक आयुक्त, महाराष्ट्र यांनी चौकशी केली या प्रकरणी सदोष विलंब झाला असल्याचे लोक आयुक्तांच्या मजरेस आल्यामुळे व परिणमतः कर्मचाऱ्यांना / कर्मचाऱ्यांच्या वारसांना अनावश्यक त्रास व नुकसान सहन करावे लागल्यामुळे मा. लोक आयुक्तांनी नुकसान भरपाई म्हणून संबंधित कर्मचाऱ्यांना अथवा त्यांच्या वारसांना विलंब कालावधीसाठी व्याज देण्याची शिफारस केली. या अनुषंगाने शासनाने संपूर्ण परिस्थितीचे पुनर्विलोकन करून नियत वयोमानानुसार सेवानिवृत्त झालेल्या कर्मचाऱ्यांना / सेवा संपुष्टात आलेल्या कर्मचाऱ्यांना अथवा सेवेत असताना निधन पावलेल्या शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या वारसांना, त्यांच्या वैयक्तिक दोष नसताना प्रशासकीय चुकीमुळे गट विमा योजनेची रक्कम मिळण्यास विलंब लागत असल्यामुळे, या विलंबाबाबत व्याज प्रदान करण्यात यावे असे आदेश संदर्भाधीन क्र. ४ शासन निर्णयान्वये देण्यात आले होते. तथापि असे असूनही लोकायुक्त कार्यालयाकडे तक्रारी आल्या की, व्याज देणेबाबत संदर्भाधीन शासन निर्णयान्वये शासनाने तरतुदी केलेल्या असल्या तरीही त्यानुसार विलंबाने प्रदान करण्यात येणाऱ्या रकमेवर व्याज अदा करण्याची कार्यवाही केली जात नाही किंवा वेळेवर होत नाही. व्याजाची प्रकरणे तप:संप्रदातही बराच प्रशासकीय वेळ खर्च होतो. त्याची अनेक कारणे आहेत.

अ) काही प्रकरणी ज्या कर्मचाऱ्याला / सेवानिवृत्त कर्मचाऱ्याला विलंबाने रक्कम अदा केल्या जातात त्यांचेकडून देय रक्कमा देण्यापूर्वी (त्यांची आर्थिक परिस्थिती मूळ रक्कमा न मिळाल्यामुळे आत्मीय अत्यंत विकट झाली असल्याने) त्यांच्या अगतिकतेचा फायदा घेऊन जबरदस्तीने लिहून घेण्यात येते की, ते भविष्यात व्याजाची मागणी करणार नाहीत व संबंधित कर्मचारी नाईलाजास्तव तसे लिहून देतात. त्यानंतर बरेच तक्रारदार या कार्यालयात व्याज दिलेले नाही म्हणून तक्रार दाखल करतात. व प्रशासकीय कार्यालयाकडून कर्मचाऱ्याने व्याज घेणार नाही असे लिहून दिल्याबाबत कळविण्यात येते.

ब) काही कार्यालय सदर विलंब संबंधित कर्मचाऱ्याची बारबार बदली होत असल्याने व इतर प्रशासकीय कारणास्तव व कार्यालयाची चूक न झाल्यामुळे विलंब झाल्याने व्याज देता येणार नाही असेही या कार्यालयाला कळवितात.

क) महाराष्ट्र नागरी सेवा (सेनिव्हे) नियम, १९८२ च्या नियम १२९ (अ) (ब) च्या तरतुदीनुसार संबंधित सेवानिवृत्त कर्मचाऱ्याने विलंबाने प्रदान केलेल्या सेनिव्हे व उपदान रक्कमेवर व्याज मिळण्याबाबत संबंधित प्रशासकीय विभागास अर्ज करण्याबाबतची तरतूद आहे. असे अर्ज केल्यास विभागाकडून पुन्हा अहवाल खालील अधिकाऱ्यांकडून मागविले जातात व त्यास विलंब होतो. भविष्य निर्वाह निधीचेबाबतीत मात्र रक्कम अदा करण्यास विलंब झाल्यास संबंधित कार्यालयाने कर्मचाऱ्याने व्याजाकरिता स्वतंत्र अर्ज न करताही परस्पर व्याज उपलब्ध करून देण्याची तरतूद आहे.

या अनुषंगाने मा. उप लोकायुक्त यांनी महाराष्ट्र लोकायुक्त आणि उप लोक आयुक्त अधिनियम, १९७१ चे कलम १२ (१) मधील तरतुदीनुसार संदर्भ क्र. उलोआ/काम/२४१५/२००७ (टे - १७), दिनांक २ जुलै, २००७ च्या पत्रान्वये शिफारशी केल्या असून त्या शासनाने स्वीकारल्या आहेत. आता शासन असे आदेश देत आहे की,

**शासन निर्णय**

१. महाराष्ट्र राज्य कर्मचारी गट विमा योजना १९८२ अंतर्गत शासकीय कर्मचाऱ्यांना किंवा त्यांच्या वारसांना / कुटुंबियांना गट विमा योजनेच्या रक्कम अदा करण्यास झालेला विलंब हा कर्मचाऱ्यांच्या चुकीमुळे / प्रशासकीय कारणास्तव / प्रशासकीय चुकीमुळे झाला याबाबतीत प्रत्येक प्रकरणी चौकशी करून ठरवावे. जर एका प्रकरणात विलंब एकापेक्षा अधिक कारणांमुळे झाला असल्यास कोणत्या कारणांमुळे किती विलंब झाला हे ठरवावे.

२. सेवानिवृत्त कर्मचाऱ्याला अनुज्ञेय ठरणाऱ्या सर्व प्रकारच्या रक्कमांच्या बाबतीत संबंधित कर्मचाऱ्याची चूक नसल्यास इतर कोणत्याही कारणामुळे विलंब झाल्यास त्यांना विलंबाकरिता शासन निर्णयानुसार व्याज अनुज्ञेय राहिल अशी स्पष्ट तरतूद केली पाहिजे. जरी काही प्रकरणात विलंब हा प्रशासकीय कारणास्तव झालेला नसेल किंवा त्याकरिता सुस्पष्टपणे जबाबदारी ठरवता येत नसेल किंवा मात्र विलंब कर्मचाऱ्याच्या चूकीमुळे झालेला नसेल तरी त्या कर्मचाऱ्याला विलंबाकरिता व्याज अनुज्ञेय ठरेल. जर एखाद्या प्रकरणात काही काळाचा विलंब हा संबंधित कर्मचाऱ्याच्या चूकीमुळे झाला असल्यास अशा प्रकरणी तो कर्मचारी विलंबास जबाबदार असेल तो कालावधी वगळून उर्वरित काळासाठी व्याज देण्यात यावे.

३. प्रशासकीय चूकीमुळे विलंब झालेला असल्यास विलंबास जबाबदार त्या त्या अधिकाऱ्याची जबाबदारी ठरवावी व त्याचेकडून रक्कम वसूल करण्यात यावी.

४. वर नमूद केलेल्या शिफारस क्र. तीनची कार्यवाही ही स्वतंत्रपणे करावी. संबंधित कर्मचाऱ्यांना देण्याच्या व्याजाच्या रक्कमेचा सदर चौकशीशी संबंध असू नये.

५. ज्या प्रकरणात विलंब झालेला आहे त्या प्रकरणात संबंधित कर्मचाऱ्याकडून विलंबाबाबत मागणी अर्जाची वाट न पाहता, सक्षम प्राधिकारी यांनी विलंबाच्याबाबतीत अहवाल प्रशासकीय विभाग किंवा सक्षम अधिकाऱ्यांकडे पाठवून त्यात विलंबाच्या बाबतीत प्रत्येक टप्प्यावर विलंब कोणत्या कारणामुळे झालेला आहे हे नमूद करून व्याज अनुज्ञेय आहे की नाही याबाबत स्पष्ट अभिप्राय घ्यावे व प्रशासकीय किंवा सक्षम प्राधिकारी यांनी व्याजाबाबत निर्णय घ्यावा व याबाबत जबाबदारी ठरविण्याचे स्वतंत्र आदेश घ्यावे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या [www.Maharashtra.gov.in](http://www.Maharashtra.gov.in) या वेबसाईटवर उपलब्ध असून त्याचा संगणक सांकेतांक २००८०९३०३४४०३८००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

  
( एस.एस.गंगुर्डे )

कार्यासन अधिकारी, वित्त विभाग

प्रति,

राज्यपालाचे सचिव,  
मुख्य मंत्र्यांचे सचिव,  
सर्व मंत्री व राज्यामंत्री यांचे स्वीय सहाय्यक  
मंत्रालयाचे सर्व विभाग,  
महालेखापाल ( लेखा व अनुज्ञेयता )-१, महाराष्ट्र, मुंबई  
महालेखापाल ( लेखा व अनुज्ञेयता )-२, महाराष्ट्र, नागपूर  
महालेखापाल ( लेखा परीक्षा )-१, महाराष्ट्र, मुंबई  
महालेखापाल ( लेखा व परीक्षा )-२, महाराष्ट्र, नागपूर  
अभिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई  
निवासी लेखा परीक्षा अधिकारी, मुंबई  
सर्व विभागीय आयुक्त,  
मंत्रालयीन विभागांखालील सर्व विभाग प्रमुख व कार्यालय प्रमुख  
प्रबंधक, उच्च न्यायालय ( मूळ शाखा ) मुंबई  
प्रबंधक, उच्च न्यायालय ( अपील शाखा ) मुंबई  
\* सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगा, मुंबई  
\* सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई  
\* प्रबंधक, लोक आयुक्त व उप लोक आयुक्त यांचे कार्यालय, मुंबई  
विमा संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई  
संचालक, लेखा व कोषागार, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई ( ५ प्रती )  
उप संचालक, लेखा व कोषागार पुणे/नागपूर/औरंगाबाद/नाशिक  
मुख्य लेखा परीक्षक, स्थानिक निधी लेखा, नवी मुंबई  
उप मुख्य लेखा परीक्षक, कोकण/पुणे/नागपूर/औरंगाबाद/नाशिक/भुमरावती विभाग  
सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी/उप कोषागार अधिकारी,  
विशेष आयुक्त, महाराष्ट्र इंडी, कोर्पोरेट्स रोड, नवी दिल्ली  
महासंचालक, महिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मंत्रालय, मुंबई ( ५००० प्रती )  
वित्त विभागातील सर्व कार्यासने  
निवड नस्ती, कार्यासन शा.हमी. वित्त विभाग  
\* पत्राने